

службу, має здійснюватися з урахуванням морально-цінної складової.

З метою формування національної свідомості та україноцентричного світосприйняття до програм підготовки державних службовців має бути розроблено та включено нову комплексну дисципліну, яка містить в собі органічний симбіоз з історії України, основ етнопсихології та ментальності українців, та інших численних етносів, що проживають на території країни, елементи геральдики, фольклористики тощо.

Література.

1. Кирилюк Ф. М. Історія зарубіжних політичних вчень. Нової доби: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008 – 414 с.

2. Марасюк С. Ментальна складова формування управлінської еліти в Україні / С. Марасюк // Вісник державної служби в Україні. – № 1. – 2009. – С. 8–12.

3. Державний комітет статистики України // [Електронний ресурс] – Заголовок з екрану : <http://www.ukrcensus.gov.ua/>.

4. Україна в 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. – К.: НІДС, 2008. – С. 95–100.

УДК 351.862:364.254

Сергій Вовченко

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

У статті проведені дослідження організації державного управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, сформульована концептуальна модель розвитку і удосконалення управління цивільним захистом в Україні.

Запропонована автором модель забезпечити координацію діяльності між центральними і територіальними органами управління, виключити дублювання управлінських функцій і дозволить підвищити ефективність запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: цивільна оборона, цивільний захист, надзвичайна ситуація, органи управління, функціональна підсистема, територіальна підсистема.

Природно-техногенна безпека, поряд з політичною, воєнною, економічною, інформаційною та іншими видами безпеки, залишається однією з важливих складових національної безпеки України.

Забезпечення захисту населення і територій від згубного впливу надзвичайних ситуацій (НС) техногенного і природного характеру покладено державою на систему цивільного захисту.

© Вовченко С. Д., 2010.

За період незалежності України мали місце кілька спроб сформувати цілісну систему захисту населення від НС, однак через ряд об'єктивних і суб'єктивних факторів це питання до цих пір залишається до кінця не вирішеним. Аналіз діючої нормативно-правової бази свідчить, що норми, прийнятого в 2004 році Закону України «Про правові засади цивільного захисту» [1], яким була здійснена спроба створити одну систему цивільного захисту, в багатьох випадках дублюють, а в деяких навіть суперечать діючим законам, які також регулюють відносини у сфері техногенної та природної безпеки, зокрема: «Про цивільну оборону України» [2], «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» [3], «Про аварійно-рятувальні служби» [4], «Про місцеві державні адміністрації» [5], «Про місцеве самоврядування в Україні» [6].

Національна система у сфері цивільного захисту в організаційному аспекті, на сьогодні, представляється як складова трьох державних систем – Цивільної оборони України (ЦО), Єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру (ЄДС НС) та Єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій (ЄДС ЦЗ), які, в свою чергу, є організованою державною сукупністю суб'єктів (державних органів, громад, посадових осіб, окремих громадян) з фактично єдиними цілями і завданнями щодо захисту населення і територій від наслідків НС. Це є для держави проблемою, яка вказує на недосконалість, неузгодженість і суперечність основних положень законодавчо-нормативної бази у сфері цивільного захисту.

Дослідженням даної проблеми займалися відомі зарубіжні та вітчизняні вчені теоретики і практики, а саме: В. Акімов [7], М. Биченок [8], В. Горбулін [9], А. Качинський [9], Н. Нижник [10; 11]. Проте практичні аспекти системи державного управління у сфері захисту від надзвичайних ситуацій, зокрема цивільної оборони, єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, єдиної державної системи цивільного захисту, проблеми взаємодії МНС України, як головного центрального органу виконавчої влади з цих питань, з органами місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування не досліджені.

Мета статті – здійснити дослідження організації державного управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, визначити шляхи його удосконалення, як складової національної безпеки та підвищення ефективності системи цивільного захисту. Сформулювати концептуальну модель розвитку та удосконалення управління цивільним захистом в Україні.

Загальними проблемами, притаманними системі цивільного захисту є: практична відсутність механізмів впровадження законодавчих актів України з питань цивільного захисту; недосконала структура управління цивільним захистом на територіальному рівні, явне домінування відомчого підходу; недостатнє фінансування цільових програм, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій; недостатній розвиток економічних механізмів регулювання техногенно-природної безпеки, насамперед страхування; послаблення захищеності територій внаслідок прискореного та науково необгрунтованого реформування військ цивільної оборони; серйозні складнощі при комплектуванні особового складу за контрактом регіональних та територіальних загонів оперативно-рятувальної служби; слабе науково-методичне підґрунтя підготовки керівного складу і населення до дій у надзвичайних ситуаціях [12].

Виходячи з цього та враховуючи необхідність принципів змін стратегії державного управління у сфері природно-техногенної безпеки, в зв'язку із розвитком євроінтеграційних процесів і нагальних питань адміністративно-політичної реформи, дуже актуальним постає питання удо-

сконалення державного управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Національний і міжнародний досвід свідчать про те, що безпека не може бути гарантовано досягнута в окремому селі, місті, області. Для її надійного забезпечення необхідно об'єднати зусилля і ресурси всіх регіонів держави, всіх центральних і місцевих органів державної виконавчої влади.

З метою визначення моделі удосконалення управління у сфері захисту населення і територій від НС може бути розглянуто декілька варіантів:

- продовження політики функціонування двох державних систем захисту населення і територій від НС техногенного, природного та воєнного характеру, визначених Законами України «Про Цивільну оборону України» та «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»;
- створення оновленої, адаптованої до міжнародних норм та стандартів системи цивільного захисту, яка б організаційно поєднувала в собі позитивні аспекти діючих систем Цивільної оборони та Єдиної державної системи запобігання та реагування на НС;
- впровадження в Україні найбільш ефективних систем захисту населення і територій від НС розвинених країн світу;
- повна відмова від централізованої системи захисту населення і територій від НС техногенного, природного та воєнного характеру та делегування цих функцій органам місцевого самоврядування.

Основними показниками ефективності функціонування системи цивільного захисту у цих варіантах є якість запобігання і реагування на НС, вплив на кінцеві результати діяльності у цій сфері, якості вироблених і реалізації управлінських рішень та стан правового забезпечення. До важливих критеріїв оцінки ефективності цивільного захисту потрібно також віднести підтримку нововведень населенням та матеріально-технічне забезпечення заходів запобігання і реагування на НС.

Отже, критерії та їх оціночні показники мають вигляд: запобігання НС та реагування на них – покращується або погіршується; ефективність управління – підвищується або знижується; рівень правового забезпечення – високий або низький; населення може підтримувати або протидіяти реалізації рішення щодо створення нової системи захисту населення і територій від НС; створювана система при відповідності її вимогам Євросоюзу може сприяти або перешкоджати реалізації основної мети реформи; матеріально-фінансові витрати можуть збільшитися або зменшитися; складність прийняття рішень в органах державного управління (з цієї позиції можна чекати підтримку рішень або протидію рішенням).

Використовуючи при розгляді цих варіантів програмне забезпечення для підтримки прийняття рішень у держав-

ному управлінні «Салют-Internet» [14], розроблене на базі теорії доктора наук з державного управління, професора НАДУ, академіка, В.П Троня [13], можна зробити висновок, що єдино вірною моделлю може бути створення системи цивільного захисту, яка гармонійно буде поєднувати позитивні риси єдиної державної системи запобігання і реагування на НС та Цивільної оборони і базуватися на об'єктивній необхідності проведення єдиних заходів у сфері цивільного захисту, враховуючи можливий вплив чинників фізичного, хімічного, біологічного, морально-психологічного ураження, а також комплекс організаційних, практичних і гуманітарних заходів щодо підготовки та захисту населення і територій від НС, у тому числі небезпек, які виникають під час воєнних дій або внаслідок цих дій. Система цивільного захисту повинна передбачати удосконалення законодавчої та нормативно – правової бази, створення єдиної системи органів управління і координації дій та оперативно-рятувальної служби цивільного захисту.

На основі проведеного аналізу можна запропонувати концептуальну модель організаційної структури управління цивільним захистом в Україні (рис. 1).

Рівні ЄДС ЦЗ							
Органи управління	Постійні	Загально - державний	Регіональний		Місцевий		Об'єктовий
			Функціо - нальні	Терито - ріальні	Функціо - нальні	Терито - ріальні	
				КМУ МНС, центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ)	Обласні структурні підрозділи ЦОВВ Відділи (спеціально призначена особа) з питань НС	Обласні державні адміністрації Управління з питань НС	Районні (міські) підрозділи ЦОВВ Відділи (спеціально призначена особа) з питань НС
	Координуючі	Державна комісія з питань ТЕБ та НС, Комісії з питань ТЕБ та НС ЦОВВ	Комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій				
	Повсякденні	Оперативні чергові МНС, ЦОВВ	Оперативні чергові служби обласних структурних підрозділів ЦОВВ	Оперативний черговий управління з питань НС ОДА	Оперативні чергові служби районних структурних підрозділів ЦОВВ	Оперативні чергові служби РДА та виконавчих органів міських рад	Оперативні чергові служби організацій, підприємств, об'єктів господарювання

Рис. 1. Структура органів управління ЄДС ЦЗ.

Враховуючи досвід організації управління ЦО та ЄДС НС, при реалізації запропонованої моделі необхідно:

- провести аналіз, юридичну експертизу, переглянути та усунути протиріччя у нормативно-правовій базі цивільного захисту;
- визначити чітку концепцію розвитку системи в цілому та основних напрямків розбудови ЄДС ЦЗ з урахуванням усіх без виключення завдань, які стоять перед її структурними ланками;
- базуючись на передумовах динамічно зростаючої вірогідності виникнення НС, передусім державного та регіонального рівнів, значних людських втрат, травмування людей і зростання економічних збитків, центральний орган виконавчої влади з питань НС (МНС України) [15] вивільнити від виконання

невластивих йому завдань та зосередити його діяльність на реалізації функцій щодо вироблення політики цивільного захисту, нормативно-правового забезпечення, методичного керівництва, контролю за готовністю органів управління, запобіганні та реагуванні на НС, організації управління та участі у ліквідації масштабних і специфічних НС;

- визначити порядок взаємодії МНС України з органами місцевої виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- силову складову МНС реформувати в оперативно-рятувальну службу цивільного захисту, оптимізувати її організаційно-штатну структуру та здійснити технічне переоснащення;
- центральним органам виконавчої влади організувати роботу із захисту населення і територій від НС відповідно до сфери своєї діяльності на доручених їм галузях економіки, а також безпосередньо створювати і управляти функціональними підсистемами;
- створення територіальних підсистем ЄДС ЦЗ та управ-

ління ними здійснювати місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, оскільки вони є єдиними державними органами управління, які в межах відповідної території можуть здійснювати керівництво заходами пов'язаними з цивільним захистом;

- здійснити перехід державного нагляду і контролю у сфері ЦЗ від наглядово-фіскальної системи до економічних принципів через комплексне страхування ризиків та економічне стимулювання, активно запроваджувати принципи економічної відповідальності, що дозволить більш рівномірно розподілити ризики, перенести частину з них із держави на страхові компанії, а перехід від контролюючої функції, в свою чергу, дозволить більш ефективно координувати та активно реалізувати державні програми запобігання НС.

При реалізації цих завдань управляюча складова системою цивільного захисту на всіх її рівнях може мати вигляд зображений на рис. 2.

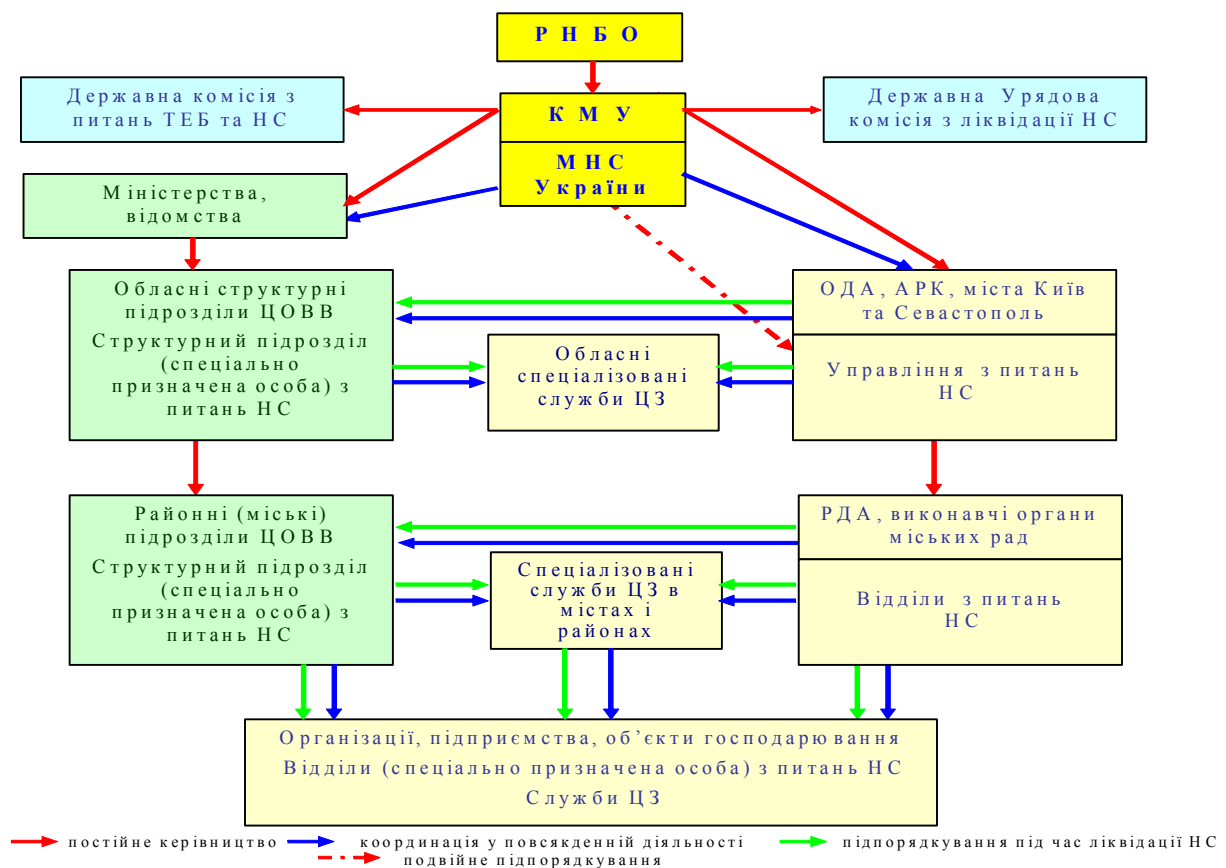

Рис. 2. Побудова управляючої складової ЄДС ЦЗ.

Координуючим та контрольним органом за діяльністю системи є Рада національної безпеки і оборони України.

Загальне керівництво Єдиною державною системою здійснює Кабінет Міністрів України. Очолює Єдину державну систему Прем'єр-міністр, який за посадою є начальником цивільного захисту України.

Координуючим, колегіальним органом щодо діяльності центральних, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування є Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (КТЕБ та НС) [16]. На період ліквідації НС додатково створюється Урядова комісія з ліквідації наслідків НС. Забезпечення роботи Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань НС та поточне інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення діяльності комісії здійснює МНС.

МНС виконує функції постійного органу управління ЄДС ЦЗ, координує діяльність органів виконавчої влади з реалізації планових заходів щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, прогнозує разом з експертними організаціями імовірність і масштаби їх виникнення. Забезпечує науково-технічний супровід та підтримку усього кола проблем єдиної державної системи, державний нагляд за виконанням вимог техногенної безпеки, готовність сил і засобів цивільного захисту, підготовку спеціалістів і посадових осіб органів управління і сил до дій у надзвичайних ситуаціях, роботу Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань надзвичайних ситуацій, розвиток необхідної інфраструктури і системи зв'язку. Здійснює організаційно-методичне управління плануванням дій ЄДС ЦЗ, управління всіма силами і засобами функціональних і територіальних підсистем, залу-

ченими до ліквідації великих за масштабами надзвичайних ситуацій. За своєю посадою Міністр з питань НС є заступником начальника цивільного захисту України.

Органи і підрозділи ЦЗ МНС України у повсякденних умовах здійснюють державний нагляд і контроль у сфері захисту населення і територій від НС, контроль готовності до дій аварійно-рятувальних служб, розташованих на відповідній території; забезпечують управління і готовність до дій за призначенням формувань оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, керують на відповідній території рятувальною справою, виконують мобілізаційні завдання з територіальної оборони. У разі загрози або виникнення НС вживають заходи з оперативного реагування на НС. Органи і підрозділи ЦЗ є силами постійної готовності, на їх базі створюється служба порятунку за єдиним телефонним номером МНС.

Структури інших центральних органів виконавчої влади – засновників функціональних підсистем організують моніторинг (державну експертизу, сертифікація, ліцензування, декларування, нагляд і контроль, аудит), здійснюють прогноз у сферах техногенної та природної безпеки і вживають заходи з оперативного реагування на НС, забезпечують готовність до дій за призначенням спеціалізованих формувань. Функціональні підсистеми на регіональному та місцевому рівнях представлені відповідними структурами центральних органів виконавчої влади – засновників цих підсистем.

Територіальні підсистеми ЄДС ЦЗ створюють місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, адже саме вони забезпечують виконання законів України, актів Президента, КМУ, інших органів виконавчої влади вищого рівня, зокрема і МНС, в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці та, реалізуючи належні їм функції, мають право в односторонньому порядку видавати юридичні акти нормативного характеру, тобто мають реальний засіб впливу на об'єкти управління. Територіальні підсистеми очолюють керівники відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування – начальники цивільного захисту. Для здійснення своїх повноважень місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, у межах бюджетних асигнувань, визначають свою структуру та розподіляють функції з управління у тому числі і у сфері цивільного захисту.

Координуючим органом щодо діяльності підприємств, установ, організацій у складі територіальних підсистем є комісії з питань ТЕБ та НС при відповідних місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування.

Органами повсякденного управління процесами захисту населення від НС техногенного, природного і воєнного характеру на відповідній території є спеціально уповноважені, у складі відповідних місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, структурні підрозділи з питань цивільного захисту, які створюються як органи подвійного підпорядкування (МНС – облдержадміністрації). Їх діяльність обумовлюється вимогами законодавства щодо забезпечення законності, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян у сфері цивільного захисту, керівництва та координації діяльністю органів управління і сил відповідної територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ, забезпечення її сталого функціонування, підготовки та формування місцевих бюджетів в частині, що стосується завдань ЦЗ, створенні та забезпеченні надійного функціонування систем оповіщення населення, здійснення заходів, пов'язаних з цивільною обороною, координації на відповідному рівні накопичення матеріальних та фінансових ресурсів для запобігання і ліквідації наслідків НС. Вони здійснюють організаційне забезпечення діяльності комісії з питань ТЕБ та НС, організують і проводять заходи з підготовки органів управління сил і засобів ЦЗ та навчання населення діям у НС. Виконують завдання з територіальної оборони та антитерористичної діяльності, у разі загрози або виникнення НС вживають заходи з оперативного реагування, через штаб з ліквідації НС залежно від її рівня організу-

ють і координують проведення аварійно-рятувальних робіт.

У надзвичайних ситуаціях сили і засоби функціональних підсистем регіонального, місцевого та об'єктового рівнів підпорядковуються в межах, що не суперечать законодавству, органам управління відповідних територіальних підсистем єдиної державної системи [17].

Такий принцип удосконалення державного управління у сфері захисту населення і територій від НС техногенного та природного характеру, в умовах розподілу повноважень, забезпечить координацію діяльності між центральним і територіальними органами управління, виключить дублювання управлінських функцій і дозволить підвищити ефективність запобігання та ліквідації наслідків НС із залученням усіх необхідних сил цивільного захисту.

Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру неодноразово доводила свою соціальну необхідність, значимість і ефективність. В той же час, потрібно адаптувати її до змін у системі державного управління, а також до нових видів небезпек і загроз, у тому числі терористичного характеру.

Існування на законодавчому рівні в Україні трьох державних систем, дублювання змісту Законів «Про цивільну оборону», «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», «Про правові засади цивільного захисту» призвело до можливості їх різноманітного тлумачення і, як наслідок, ігнорування і навіть невиконання суперечливих вимог.

Необхідно на практиці реалізувати функціонально-територіальний принцип побудови системи цивільного захисту, оскільки у цій сфері практично переплітаються усі галузі функціонування суспільства і держави, а забезпечення безпеки у НС відноситься до складної міжвідомчої управлінської проблеми.

Функціонально-територіальний принцип дозволить розподілити повноваження з державного управління між центральними органами виконавчої влади, які створюють і управляють функціональними підсистемами і спеціалізованими службами в межах єдиної системи цивільного захисту, та місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, які забезпечують реалізацію політики держави у сфері цивільного захисту через створення і управління територіальними підсистемами цивільного захисту.

Організаційно така система повинна бути з місцевою автономією і централізованою координацією.

Література.

1. Про правові засади цивільного захисту: Закон України // <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про Цивільну оборону України: Закон України // <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України // <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про аварійно-рятувальні служби: Закон України // <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про місцеві державні адміністрації: Закон України // <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України // <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Акімов В.А, та ін. Основи аналізу та управління ризиком у природній і техногенній сферах – М.: Вид-во Діловий Експрес, 2004.
8. Биченок М.М. Основи інформатизації управління регіональною безпекою: – К.: Вид-во ТОВ «ПоліграфКонсалтинг», 2005.
9. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Методологічні засади розробки стратегії національної безпеки України. / Стратегічна панорама. – 2004. – № 3 // <http://niisp.gov.ua>.

10. Нижник Н.Р. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: Моногр. – К.: Вид-во УАДУ, 1997.

11. Нижник Н.Р. Україна – державне управління, шлях реформування. – К., 1997.

12. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2006 році – К.: Вид-во ДП «Чорнобильінтерінформ», 2007.

13. Тронь В.П. Стратегія прориву: Моногр. – К.: Вид-во УАДУ, 1995.

14. Методичні рекомендації по використанню програми «Салют-Internet»: CD.- К.: УАДУ, 2004.

15. Про затвердження Положення про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи: Указ Президента України від 10.10.05р. № 1430 // <http://zakon.rada.gov.ua>.

16. Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.98р. № 174 // <http://zakon.rada.gov.ua>.

17. Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру – К.: Вид-во ДП «Чорнобильінтерінформ», 1998.

УДК 336.143

Нана Гвазава

ПРОБЛЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН: ПРИЧИНИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Досліджено процес розвитку міжбюджетних відносин в Україні. Виявлено основні етапи і тенденції їх становлення та розвитку. Визначено наявні проблеми розвитку міжбюджетних відносин в Україні. Внесено пропозиції щодо подальшого їх реформування.

Ключові слова: місцевий бюджет, державний бюджет, реформа міжбюджетних відносин, місцеве самоврядування, повноваження.

Забезпечення стабільності бюджетної системи, стійкості міжбюджетних відносин при багаторівневості бюджетного регулювання потребує докорінного реформування системи міжбюджетних відносин та створення в Україні реального бюджетного унітаризму. При реформуванні міжбюджетних відносин особливо важливою є реалізація принципів бюджетного унітаризму, який нерозривно пов'язаний з удосконаленням економіко-правових відносин в середині бюджетної системи та забезпеченням самостійності бюджетів різних рівнів. Передача значних обсягів державних повноважень місцевим органам влади, особливо з введенням у дію нової Конституції України в 1996 р., та наявний світовий досвід у цій сфері зумовлюють необхідність подальшого пошуку нових шляхів вирішення проблеми.

Практика свідчить, що ще гострою залишається проблема формування ефективної бюджетної політики як ключової умови досягнення реальної фінансової стабільності в країні, забезпечення стійкого економічного зростання необхідних доходів для всіх ланок бюджетної системи. Потребують уточнення цілі, завдання та напрями подальшого реформу-

вання міжбюджетних відносин, особливо в частині правового регулювання центральною владою взаємовідносин державного бюджету і місцевих бюджетів, розподілу функцій, відповідальності між центральними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування, розподілу доходів між державним бюджетом і місцевими бюджетами.

У вітчизняній та зарубіжній літературі досить широко висвітлена практика взаємовідносин бюджетів різних рівнів. Такі ключові наукові положення як оптимізація організації міжбюджетних відносин досліджувались у працях вчених XIX століття, зокрема В. Лебедєва, І. Озерова, М. Сірінова, Е. Селігманова, В. Твердохлебова.

Міжбюджетні відносини стали предметом дослідження сучасних учених В. Андрущенко, С. Буковинського, О. Василика, В. Кравченка, О. Кириленко, І. Луніної, В. Опаріна, С. Слухая, В. Федосова, С. Юрія та ін. У працях названих авторів досить широко висвітлено становлення місцевих бюджетів, розвиток міжбюджетних взаємовідносин та законодавчої бази.

Проте ряд проблем у сфері міжбюджетних відносин потребують додаткових досліджень, зокрема необхідно чітко визначити функції та сфери відповідальності центральних, місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування щодо надання суспільних послуг, зміцнення власної дохідної бази місцевого самоврядування й основ самостійності бюджетів усіх рівнів, встановлення прозорих і формалізованих процедур надання бюджетних трансфертів, які створювали б передумови для взаємної відповідальності органів публічної влади різних рівнів, ефективного використання ними фінансових ресурсів, підвищення зацікавленості місцевих органів влади у нарощуванні власної дохідної бази тощо. Розв'язання проблем, що нагромадилися в системі міжбюджетних взаємовідносин, з одного боку, сприятиме досягненню фінансової та соціальної стабільності в суспільстві, а з другого - посилить авторитет влади як основи розвитку суспільства в цілому.

Метою статті є пошук напрямів усунення суперечностей у системі міжбюджетних взаємовідносин для досягнення їх гармонійного збалансування.

Бюджетна система України складається з Державного бюджету та місцевих бюджетів: бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетів сіл, селищ, міст та їх об'єднань, бюджетів районів у містах, районних, обласних бюджетів. Зазначені бюджети є окремими ланками бюджетної системи.

Характерною ознакою та перевагою бюджетної системи, закріпленої Бюджетним кодексом, є те, що на відміну від попередньої системи, трансфертні платежі з державного бюджету розраховуються та надаються обласним бюджетам, бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетам районів та міст обласного значення. З прийняттям Бюджетного кодексу районні бюджети, бюджети міст обласного значення та обласні бюджети набули адекватного статусу у відносинах з Державним бюджетом України.

Показники державного бюджету та місцевих бюджетів України у своїй сукупності виступають як показники зведеного бюджету України. Показники зведеного бюджету використовуються органами законодавчої та виконавчої влади для прийняття управлінських рішень в процесі виконання бюджетів, а також для оприлюднення інформації про використання публічних фінансів.

Відповідно до вимог статті 95 Конституції України щодо справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами, Бюджетний кодекс визначає основні принципи бюджетної системи України та запроваджує систему єдиних процедур – ухвалення рішень учасниками бюджетного процесу на засадах єдиної загальнодержавної бюджетної політики. Забезпечуючи вимоги економічної безпеки держави, ці прин-

аналіз останніх досліджень і публікацій

виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

мета

основного матеріалу

постановка проблеми